

Aatsitassat pillugit Inatsisartut inatsisissaattut siunnersuut

pillugu

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap

ISUMALIUTISSIISUTAA

Siunnersuutip aappassaaneerpeqarneranut saqqummiunneqartoq

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap suliarinninnermini ukuninnga ilaasortaqqarpoq:

Inatsisartunut ilaasortaq Harald Bianco, Inuit Ataqtigiit, siulittaasoq
Inatsisartunut ilaasortaq Isak Hammond, Inuit Ataqtigiit, siulittaasup tullia
Inatsisartunut ilaasortaq Justus Hansen, Demokraatit
Inatsisartunut ilaasortaq Akitsinnguaq Olsen, Siumut
Inatsisartunut ilaasortaq Kim Kielsen, Siumut, Ataatsimiititaliami sinnisussa

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap UKA09-mi Inatsisartut siullermeerinninnerisa kingorna siunnersuut manna misissuataarsimavaat, kinguliinilu Inatsisartut aalajangiinissaminnut tunngavissaannut isumaliutitik saqqummiutissallugit.

Siunnersuut (suleriaatsimi sap. ak. tallimanik piffissarititap sanioqqunneqarsinnaaneranik immikkut akuerineqarneq tunngavigalugu) ulloq 1. november saqqummiunneqarpoq. Taamaattumik piffissaq siunnersuummik suliarinninnissamut ataatsimiititaliamut tunniunneqarsimasoq sivikitsuarsuusimavoq. Soorunami ataatsimiititaliap takorusunnerusimagaluarpaa siunnersuummik matuminnga pingaarutilimmik annertuumillu suliarinninnissaminut piffissaqarnerusimanissani, paasisinnaalluguli pissutsit tunngavigalugit tamanna ajornarsimasoq.

Ataatsimiititaliap piffissaq manna iluatsillugu Inatsisartut tamakkiisumik aalajangiinissamut tunngavissaqarnissaat qularnaarniarlugu Naalakkersuisut annertuumik suliaqarsimanerat nersuulaarusuppaat. Matumani minnerunngitsumik inatsisissamut nassuiaatit sukumiisorujussuit eqqarsaatigaavut, taamatullu aamma ulloq 12. november aaqquussinermi aatsitassarsiornermut tunngasut pillugit nalinginnaasumik ilisimatitsissuteqarneq.

Tapiliussatut atortussat paasisutissallu:

Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap Naalakkersuisunit tapiliussatut atortussanik ukuninnga tigusaqqarpoq:

- Tusarniaanermi akissutit tiguneqarsimasut assilineri
- Inatsisissatut siunnersuummut nalinginnaasumik nassuiaatini tusarniaaneq pillugu immikkoortunut tapiliussatut tusarniaasimaneq pillugu allakkiaq.
- Ataatsimiititaliap apeqqutaanut arlalinnut akissutit. Inatsiseqarnermut Ataatsimiititaliap apeqqutai Naalakkersuisullu akissutaat isumaliutissiissummi ilanngussatut 2-tut ilanngunneqarput.

Ataatsimiititaliap isumaliutersuutai:

Ataatsimiititaliap soorunami nuannaarutigisariaqarpaa, Namminersorlutik Oqartussat matumani siunnersuutikkut – namminersornerlu pillugu inatsit naapertorlugu – Kalaallit Nunaata naqqani aatsitassanut ikummatissiassanullu tamakkiisumik oqartussaaneq iluaquteqarniarsinnaatitaanerlu tigussammassuk. Ataatsimiititaliap neriutigaa tamatumuuna periarfissarilikkavut isumatusaartumik taamatullu aamma inuiaqatigiinnut kinguaassatsinnullu iluaqutiginiarumarivut.

Aatsitassat pillugit inatsisiliornerup siunertaa – oqimaaqatigiissitsiniarneq imaannaanngitsoq
 Qulliunerusumit isigalugu aatsitassat pillugit inatsisiliorneq assigiinngitsunik siunertaqarpoq: Nunatsinni aatsitassarsiornermik ingerlatsinerlut tunngavissamik qularnaarinnittussaavoq, aatsitassarsiornermik ingerlatsinissamut aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit aningaasaliinissamut soqutiginnilersillugit killiussanik aalajangersaanikkut. Inuiaqatigiit kalaallit nunami maani aatsitassarsiornermut atatillugu ingerlatanit aningaasaqarniarnikkut pissarseqataanissaannik, tamatumunngalu ilanngullugu aamma suliffeqarnikkut pissarseqataanissaannik inatsit qularnaarisussaavoq. Kiisalu aamma inatsisikkut qularnaarneqartussaavoq aatsitassarsiornermi ingerlatat avatangiisinik – minnerunngitsumik issittumi pinngortitamik sunnertiasumik - iluarsineqarsinnaanngitsunik innarliissanngitsut.

Isiginiagassat tamakku ilaatigut imminnut assortuukkalarput: Inuiaqatigiit pissarsiassaannut avatangiisillu illersorneqarnissaannut piumasaqaatit sakkortuallaarpata aatsitassarsiornermik ingerlatanut aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit aningaasaleerusussuseqarnerat annikillisarpoq. Taamaalilluni oqimaaqatigiissitsiniarneq imaannaanngitsoq matumani pineqarpoq.

Oqimaaqatigiinnermut tamatumunnga qulliunerusumik killiliussat inatsisissatut siunnersuummi aalajangersarneqarput. Killiliussat taakku iluanni Naalakkersuisut nalunaarusiornikkut, nalinginnaasumik atugassarititaasussanik aalajangersaanikkut, akuersissutinut najoqqutarineqarsinnaasunik suliaqarnikkut il.il. aalajangersakkat immersussavaat.

Saaffigisassap ataasiinnaanissaa avatangiisillu illersorneqarnissaata isiginiarneqarnera

Inatsisissatut siunnersuummi saaffigisartagassap ataasinnaanissaa tunngavigineqarpoq, taamaalilluni oqartussap ataasiinnaap – aatsitassanut tunngasunut oqartussat – oqartussatut suliassat ataatsimoortumik ataqatigiissaakkamillu isumagisassallugit.

Taamatut tunngaveqarnek annertuunik iluaqutissartaqartut taaneqarpoq:

Aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit akuersissutit pisariaqartut pissarsiariniarlugit oqartussanut arlalinnut saaffiginnittariaqassanngillat, taamalu aamma piffissaq sularinninnermut atorneqartoq sivikillisinneqarsinnaalluni. Tamanna ingerlatseqatigiiffinnut – taamalu aamma Kalaallit Nunaata aatsitassarsiornermut atatillugu ingerlataqarfiginissaata kajungerineqarneranut - iluaqutaassaaq.

Peqatigitillugu tamanna suliamut atatillugu avatangiisit immikkut ilisimasaqarfiusut ineriartortinneqarnissaannut aalajangiusimaneqarnissaannullu tunngavissiissaaq, peqatigitillugulu tamakkiisumik isiginnillugu suliassanik isumaginnissinnaanermut periarfissiisoqarluni.

Ataatsimiititaliap nalunngilaa ataasiinnarmik saaffissaqarnissaaq aamma aporfissaqarsinnaasoq. Assersuutigalugu tikkuarneqarsimavoq aatsitassanut tunngatillugu oqartussat aningaasaqarnikkut inuussutissarsiornikkullu soqutigisat assersuutigalugu avatangiisinut tunngatillugu isiginiagassanit pingaartinnerusinnaagaat. Taamatut pisoqarsinnaanera pinngitsoortinneqarsinnaavoq assersuutigalugu aatsitassarsiorsinnaanermut akuersissutinik tunniussinnermut atatillugu avatangiisit eqqarsaatigalugit apeqqutit pillugit aalajangiisinnaatitaaneq nalinginnaasumik avatangiisit pillugit oqartussaniippat.

Ataatsimiititaliali maluginiarpa aatsitassarsiornermi pissutsinik teknikimut tunngasutigut suliassatigullu immikkut annertuumik ilisimasaqarnissaaq immaqa pinngitsoorneqarsinnaassanngitsoq aatsitassarsiorsinnaanermut akuersissutinik tunniussinnermut atatillugu avatangiisit eqqarsaatigalugit attuumassutilinnik sunniuteqarluartunillu piumasqaateqarsinnaassagaanni.

Ataatsimiititaliap maluginiarpaattaq Namminersorlutik Oqartussat namminersorneq pillugu inatsit malillugu Danmarkimi avatangiisinik misissuisoqarfimmik DMU-mik ukiumut tallimanut atuuttussamik isumaqatigiissuteqartussaammata. DMU-p issittumi avatangiisinit pillugit immikkoortortaa Kalaallit Nunaanni avatangiisini pissutsit eqqarsaatigalugit ukiorpassuarni misilittagaqareerpoq. Isumaqatigiissut naapertorlugu piffissami isumaqatigiissuteqarfiusumi aatsitassanik ikummatissanillu ujarlernermi iluaquteqarniarnermilu avatangiisit eqqarsaatigalugit apeqqutaajunnartut DMU-mit suli nalilersoqqissaarneqartartussaassapput. Ukiuni isumaqatigiissuteqarfiusuni tallimani piginnaasassat pisariaqartut Pinngortitaleriffimmut nuunniarneqarsinnaassapput, tamatumalu kingorna isumaqatigiissut sivitsorneqassanersoq isummerfigineqarsinnaassalluni.

Kiisalu aamma ataatsimiititaliap maluginiarpa Naalakkersuisut oqaatigimmassuk, ataqatigiissaarisutut oqartussat soorunami pisussaaffigissammassuk susasaqartut tamarmik tusarniarneqartarnissaat, soorlu aamma tusarniaanerni akissutit kikkunnit tamanit

takuneqarsinnaasassasut. Ataatsimiititaliaq isumaqarpoq tamanna assut pingaaruteqartoq, tamannani peqataasinnaammat avatangiisiinnaanngitsoq, kisiannili aamma isumannaallisaanermut peqqissutsimullu tunngasut, toqqissisimanartumik isiginiarneqartarnissaasa aalajangiusimaneqarnissaanut.

Inuiaqatigiit pissarseqataanissaannik qularnaarineq

Soorlu avatangiisitta isiginiarneqarnissaat pinngitsoorneqarsinnaanngitsoq, taamaaqataanik aamma aatsitassarsiornermik ingerlataqarnermut atatillugu inuiaqatigiit sapinngisamik annertuneramik aningaasaqarniarnikkut suliaasaqartitsiniarnikkullu pissarsiaqarnissaaq qularnaarneqartariaqarpoq. Taamaattorli atugassarititaasut Kalaallit Nunaata aningaasaqarnikkut suliaasaqartitsiniarnikkullu soqutigisaanik qularnaarinnittussat imminni ima sukatertigineqassanngillat aatsitassarsiornermik uuliasiornermillu ingerlatseqatigiiffiit Kalaallit Nunaanni ingerlatsinissamut soqutiginnikkunnaarsillugit. Tamanna nunatsinnik nukittorsaanaviangilaq – aningaasaqarniarnikkut suliaasaqartitsinikkulluunniit.

Piomasaaqatitut naapertuuttutut suut isigineqarsinnaanersut soorunami piffissap ingerlanerani allanngoriartortarput, matumanisuulli killiliussatut inatsit inissaqartitsivoq ineriartornermut naleqqussaasarnissamut.

Ataatsimiititaliap maluginiarppaa nunarsuaq tamakkerlugu aningaasaqarniarnikkut ajornartoorneq Kalaallit Nunaanni aatsitassarsiornermik ingerlatanut aamma sunnuteqarsimasoq. Minnerunngitsumik aatsitassarsioqatigiiffiit mikinerusut ingerlatatik annikillisarqarsimavaat. Ineriartorerullu aappaagumiit ilorraap tungaanut saaqqereernissaa naatsorsuutigineqarpoq.

Nalinginnaasumik, ikummatissanut aatsitassanullu tunngasuni, ujarlernissamut soqutiginninneq ukiuni kingullerni annertooujussuusimavoq. Assersuutigalugu 2007-mi nunatsinni aatsitassanik ikummatissanillu ujarlernerumut aningaasat 471 mio. kr.-init ikinnerunngitsut aningaasaliissutigineqarsimapput.

Pissutsit assigiinngitsut soqutiginninnerulernermik ikorfartuipput:

- Minnerunngitsumik Kinami Indiamilu aningaasaqarniarnikkut ineriartorneq aatsitassanik piomasaaqarnerulernermik kinguneqarsimavoq
- Nunarsuatsinni aatitassatigut ikummatissiassatigullu sillimmatit annikilliarporput
- Piaasinnaanermut teknikkikkut (pinngortitalu pissusii tunngavigalugit) periarfissat pitsaaneruleriarporput
- Kalaallit Nunaata sananeqaataata taakkulu ikiariissitaarnerisa sajuppillatsitsisarlungi misissorneqarnerisa nalunaarsorneqarnera pitsanngorsarlugu annertusarneqartuarpoq

Pissutsit tamakkua aamma malitsigaat ingerlaavartumik nalilersorneqartariaqarmat – akuersissutit nutaat eqqarsaatigalugit – atugassarititaasut inuiaqatigiit kalaallit

aningaasaqarniarnikkut suliffeqarnikkulluunniit pissarsiaqarnissaannik qularnaarisussat annertusarneqarnissaannut tunngavissaqarnerseq.

Immikkut isiginiagassat

Siunnersuutip siullermeerneqarnerani akuersissummik peqarani ujaqqanik iluaquteqarniarsinnaaneq pissusissamisoornersaq arlalinnit apeqqutigineqarpoq. Tusarniaanermi akissutini arlalinni tamatumunnga atatillugu ajornartorsiutaasinnaasut tikinneqarput.

Tamatuma saniatigut siullermeerinninnermi partiip ataatsip annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissuteqarfigineqassagaanni ukiuni aalajangersimasuni nunatsinni najugaqareersimanissamik tamakkiisumillu akileraartussaataasimanissamik piumasaqaatip sakkortusineqarnissaa siunnersuutigaa. Inatsisissatut siunnersuummi inunnet ukiuni kingullerni marlunni Kalaallit Nunaanni aalajangersimasunik najugaqarsimasunut tamakkiisumillu akileraartussaataasimasunut annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissummik tunniussisoqarsinnaanissaa periarfiissutaaniartoq, partiip pineqartup kissaatigaa qinnuteqartup ukiuni kingullerni tallimani Kalaallit Nunaanni aalajangersimasunik najugarsimallunilu akileraartussaataasimanissaa piumasaqaatit aalajangersarneqassasoq.

Ajornartorsiutaasinnaasut tamakkua allallu qulaajarneqaqqullugit Ataatsimiititaliaq Naalakkersuisunut assigiinnigitsunik apeqquteqarsimavoq. Apeqqutit akissutillu siusinnerusukkut taaneqareersutut isumaliutissiisummut matumunnga ilanngussatut ilanngunneqarput.

Ataatsimiititaliap apeqqutai tunngavigalugit Naalakkersuisup ilimasaarutigaa Naalakkersuisut inatsisissatut siunnersuummi aalajangersakkat allanngortinneqarnissaannik siunnersuuteqarniartut.

Ataatsimiititaliap isumaqatigiittup inassutigaa siunnersuut, Naalakkersuisut siunnersuutigisaannik allannguuteqartillugu, akuerineqassasoq.

Taamaattorli ataatsimiititaliap isumaqatigiittup peqatigitillugu Naalakkersuisut qinnuigaat pingajussaaneerinninnissamut annikitsumik piaasinnaatitaanermut akuersissuteqartarneq eqqarsaatigalugu qanoq sivilutigisumik najugareernissamik akileraartussaataasimanissamillu piumasaqaatip sakkortusineqarnissaannik kissaat naammassiniarlugu allannguutissatut siunnersuuteqaqqissasut, ajornannigippat inuit ilinniagaqarnertik allamilluunniit pissuteqarlutik nunani allaniikkallarsimasut eqqarsaatigalugit ajornartorsiutaasinnasut Naalakkersuisunit tikkuarneqartut aamma iluarsillugit.

Taamatut oqaaseqarluni Inatsisit Atortinneqarnerannut Ataatsimiititaliap siunnersuut aappasaaniigassanngortippaa.

Harald Bianco,
Siulittaasoq
Inuit Ataqatigiit

Isak Hammond
Inuit Ataqatigiit

Justus Hansen
Demokraatit

Kim Kielsen
Siumut

Akitsinguaq Olsen
Siumut